

Akran-Arkadaş Gruplarına Üyelik: Anlamı, Nedenleri, Kriterleri, Çatışma Yaratan Etkenler ve Sürekliliği

Hakkı KIZILOLUK (*)
Celal Teyyar UĞURLU (**)

Öz: Bu çalışmada üniversite öğrencileri arasındaki arkadaşlık ilişkilerinde arkadaşlık gruplarına üyeliğin anlamı, nedenleri, kriterleri, çatışma yaratan etkenleri ve sürekliliğine ilişkin öğrenci görüşleri betimlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubundaki öğrencilerin demografik özelliklerine bakıldığında; 11 erkek dokuz kadın olmak üzere toplam 20 katılımcı yer almaktadır. Çalışma grubu maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Verilerin toplanması sürecinde görüşmecilere açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Araştırmaya ilişkin görüşler Ekim - Kasım 2013 tarihleri arasında toplanmıştır. Verilerin analizi aşamasında içerik analizi kullanılmıştır. Öncelikli olarak verilerin incelenmesi ile veriler kodlanmış ve benzer kodların bir tema altında toplanması sağlanmıştır. Kodlar ve temalar tablolar şeklinde ifade edilerek sonuçlara ilişkin yorumlarına yer verilmiştir. Nitel veriler sayısallaştırılarak yorumların daha anlamlı ve anlaşılır olması sağlanmıştır. Araştırma bulgularına göre, akran arkadaşlık gruplarının anlamına ilişkin görüşlerde en yüksek frekansı öncelikli olarak, birlikte paylaşılan ortam, ortak ilgileri olan insan topluluğu, ve amaç birliği kategorilerinin aldığı görülmüştür. Akran-arkadaşlık gruplarına üyelik nedenlerine ilişkin öğrenci görüşlerinde birinci sırada paylaşmak kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Diğer önemli iki neden ise yalnızlıktan kaçma ve güzel vakit geçirmedir. Öğrencilerin akran-arkadaşlık gruplarına girişte dikkat ettikleri kriterlerden ilk sırada dürüstlük yer almaktadır. Bu görüşü sırasıyla saygı ve yardımlaşma izlemektedir. Dürüstlük, saygı ve yardımlaşma öğrenciler için önemli özellikler olarak kabul edilmektedir. Akran-arkadaş gruplarında en çok çatışma yaratan etmenler çıkar ilişkileri ve yalancılık olarak yer almaktadır. Akran-arkadaş gruplarının sürekliliğinin sağlayan durumlara ilişkin görüşlerden en yüksek frekansı saygı kategorisinin aldığı görülmektedir. Bu kavramı sırasıyla güven, özverili olmak ve hoşgörü kavramları izlemektedir.

Anahtar Kelimeler: Akran, arkadaş, üniversite, öğrenci, arkadaşlık grupları, akran grupları, üyelik

On Peer-Friend Groups Membership: Definition, Causes, Criteria, Factors Causing Conflict and Continuity

Abstract: The purpose of this study is to examine friendship relations between college students, the meaning of membership in friendship groups, causes, criteria, factors and continuity of conflicting opinions regarding the students. The study group was comprised of

*) Doç.Dr. Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü (e posta: hkiziluluk@cumhuriyet.edu.tr)

***) Doç.Dr. Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü (e posta: cugurlu@cumhuriyet.edu.tr)

20 participants (11 females; 9 male). The collection of data in the process of open-ended questions was posed to the interviewee. Research concerning data was collected from October to November 2013. Primarily analysis of the data was coded with similar codes, and was gathered under a theme. Codes and themes expressed in the form of tables and the results are given to commentary. Qualitative data was digitized. Provided comments were more meaningful and understandable. According to research findings, the meaning of friendship groups were seen as the highest frequency, with shared environment, a community of people with common interests and unity of purpose categories. It is seen that the "membership to share" in the student opinion on Peer-friendship groups take the first rank. Two other important causes are "a good time" and "escape from loneliness". Students at the entrance to the attention of the peer - friendship groups are located firstly "honesty". These opinions are followed by "respect" and "solidarity". Honesty, respect and cooperation are regarded as important features for students. In group of friends most conflicting factors are located as "interests of conflicting" and "deceit". In group of friends highest frequency category is seen as "respect". This concept is followed by trust, selflessness and tolerance.

Keywords: Peer, friend, college, student, peer groups, friend groups, membership

Makale Geliş Tarihi:11.08.2016

Makale Kabul Tarihi: 25.05.2017

I. Giriş

A.Akran-arkadaş ilişkileri ve anlamı

İnsan toplum içinde doğan ve yaşamını farklı toplumsal gruplar, farklı toplumsal kurumlar içerisinde sürdüren sosyal bir varlıktır. Günümüzde olduğu gibi tarihin her döneminde de farklı gruplar içerisinde yaşamıştır (Doğan, 1996). İnsanın yaşadığı her yerde ve her dönemde gruplar da olmuştur (Fichter, 2011). Grup; üyeleri arasında belirli ilişkiler bulunan ve bir sürekliliğe sahip olan insan topluluğudur (Özkalp, 1994; 230). Bottomoore (2000) ise grubu; üyeleri arasında karşılıklı ilişkiler bulunan, kendine özgü bir yapısı, değer yargıları ve inançları olan, farklı statü ve rollere sahip insanların meydana getirdiği topluluk biçiminde tanımlamıştır. Cooley (1982), grup içindeki ilişki türünü dikkate alarak grupları birincil gruplar ve ikincil gruplar olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bu ayrımına göre araştırma konumuzu oluşturan akran ve arkadaş grupları birincil gruplar içinde yer almaktadır.

Akranlar yaş, cinsiyet, sosyal davranış olarak birbirlerine benzerler (Spencer ve Bowker, 2013). Arkadaşlık iki kişi arasındaki karşılıklı gönüllü bağlılık olarak tanımlanır. Arkadaşlar arasındaki karşılıklı duygu, yardımlaşma, samimiyet gibi ilişkiler arkadaşlıklarla kolaylaştırılır (Hays, 1988; akt. Demir, Özen, Doğan, Bilyk ve Tyrell, 2010). İnsanlar arası ilişkilerde aynı çağ grubunda bulunanlar arasındaki ilişkiler önemsenen bir durum olarak kabul edilebilir. Çocukluktan gençliğe ve yetişkinliğe doğru geçişte bireylerin kimliklerini oluşturma ve yaşama süreçleri farklılıklar göstermektedir. Her birey ait olduğu grubun değerleri, ilkeleri ve yaşam biçimlerinden etkilenir. Zaman zaman olumlu zaman zaman olumsuz davranışlar

akran-arkadaş grupları etkileşimi sonucunda oluşmaktadır. Akran ve arkadaş grupları içerisinde birey başaramayacağını düşündüğü bir durumu başarabileceğini görebilir. Güç kazanma ve destek algısı bireyler için önemli bir durum olarak algılanmaktadır. İşte bu noktada bireyin özellikle kendi çağ grubunda bulunduğu akran-arkadaşlarından destek görmesi onun yaşama karşı duruşunu etkileyebilmektedir. Hepler'e göre (1997) sağlıklı gelişim ve uyum sağlıklı sosyal etkileşimlere ve ilişkilere bağlıdır. Demir, Baran ve Ulusoy'a göre (2005) gençlerin yaşadıkları sosyal izolasyon arkadaşlık ilişkilerini etkilemektedir. Çünkü gençler arkadaşları tarafından daha çok anlaşıldıklarını düşünmektedirler. Bu anlama duygusunun yaşanması genç için çok önemlidir. Smith ve Sandhu'a göre (2004) kişilerarası ilişkiler bağlılık duygusunu artıran bir etkidir. Sarı (2012) ise, arkadaşlar arasındaki ilişkilerin niteliğinin bireyin bütün olarak çok yönlü davranışlarının ne olacağını belirleyebilmesinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Burcu, Danacıoğlu ve Vazsony'a göre (2007) dinamik bir süreç olarak gençlik, fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik değişimlerin sergilendiği bir dönemdir. Sosyalleşme sürecinde bireyler arkadaşlarıyla samimi ilişkiler kurdukları zaman farklı kültürel öğrenmeleri ve davranışları kazanırlar. Büyükşahin Çevik ve Atıcı'ya göre (2008) her birey çevresindeki kişilerle etkileşim halindedir. Öncelikle bu ilişki aile ile başlayıp birey için özel anlam ifade eden diğer bireylerle devam eder. Bireyin yakın ilişki içinde bulunduğu kişiler -arkadaşlar- onun gelecekteki kişiliğinin belirleyicisi olmaktadır.

Akran-arkadaşlık ilişkilerinin grup içerisindeki bireylerin ilişkilerine yükledikleri anlam içinde buldukları grubun niteliği ya da bireyin gereksinimlerini karşılama düzeyi ile farklılaşabilir. Birey kimlik oluşturmada önemli bir etken olarak arkadaşlık ilişkilerini önemser. Aksel ve Kaplan'a göre (2013) kimlik oluşturma sürecinde genç arkadaşları ile daha yakın ilişkiler kurabilmektedir. Uzbaş ve Siyez (2011) "çocuklukta arkadaşlık ilişkilerinde kabul görmeyen bireylerin arkadaşlık ilişkilerini başlatmada ileri yaşlarda sorun yaşadıklarını tespit etmişlerdir". Arkadaşlık ilişkilerindeki yakınlık ve kabul edilme bireyin kimlik algısını etkileyebilmektedir.

B. Akran-arkadaş gruplarına üyelik nedenleri ve kriterleri

İbn Haldun (1988), insanların bir araya gelerek toplum halinde yaşamalarının temelinde insanın iki temel gereksinmesinin olduğunu ileri sürmüştür: *i.* Neslini devam ettirmek, *ii.* Dayanışma içinde yaşamak. Toplumlarda oluşmasında etkili olan bu gereksinmeler, akran-arkadaş gruplarının oluşmasında da etkili olmaktadır. Yalnız akran-arkadaş gruplarının oluşması bu iki nedenle açıklanamayacak kadar karmaşık bir olgudur. O nedenle, insanın bir gruba girmesinde ve o grubun bir üyesi olmasında bu iki gereksinmenin dışında başka gereksinmelerin de etkili olabileceğini göz ardı etmemek gerekir.

Akran-arkadaşlık gruplarına üye olmak bazı nedenlere dayalı olarak gerçekleşmektedir. Grup üyelikleri üyelerin gereksinimlerini karşıladığı gibi sorunlarının çözümünde de amaçlarına hizmet edebilir. Eren'e göre (2010) gruba üye olmak ya da bir gruba kabul edilmek kişiyi yalnızlıktan korur. Morali yükselterek kişilere güvenli bir ortam kazandırabilir. İnsan sosyal bir varlık olduğundan insanları

sevmek ve insanlar tarafından sevilme ister. Bu durum insanlara kendi duygularını açıklama ve diğer insanlarla haberleşme ihtiyaçlarının tatmin edilmesini sağlar.

Birey arkadaşlarını seçerken çok sayıda faktörün etkisi altında kalır. Yalnız bu faktörlerin ortak bir noktası vardır. Bu ortak noktayı bir araya gelerek grup oluşturan insanlar arasındaki benzerlikler oluşturur. Bedensel özellikler (yaş, cinsiyet) açısından benzerlik, ilgi ve yetenekler (resim, müzik) açısından benzerlik, kişilik ve karakter açısından benzerlik bunlar arasında sayılabilir.

Grup üyelikleri bireyin amaçları ve değer yargıları ile ortak paydalarda bir araya gelmeye imkan verir. Aynı memleketli olmak, aynı dini inanca sahip olmak, beğenilerin aynı olması, yaşam tarzlarının aynılığı gibi özellikler grup aidiyetini etkileyen unsurlar olabilmektedir. French, Vidada ve Victor (2005) farklı etnik grup ve sosyal sınıfa ait kişilerin arkadaşlıklarında da farklılıkların var olduğunu ifade etmektedirler. Farklı kültürel özelliklere sahip topluluklarda arkadaşlık ilişkilerinde farklılıklar ve benzerlikler bulunmaktadır.

Akran-arkadaş ilişkilerinde her bireyin kendi değerleri ve özellikleri temelinde kendine benzer olanlarla birlikte olma arzuları bulunmaktadır. Bu özellikler siyasal, sosyal, psikolojik hatta coğrafi nedenlere dayalı olarak farklılaşabilir.

C.Akran-arkadaş gruplarına üyeliğin sonuçları

Tezcan (2010)' a göre, her grubun kendine özgü bir yapısı vardır. Her üyenin grup içerisindeki konumu diğerlerinden farklıdır. Grup üyeleriyle eşit konumda olabildiği gibi, onların üzerinde veya altında bir konumda da olabilir. Konumlardaki bu farklılık, grup içi iletişim ve etkileşimde de farklılıklara neden olur.

Grup üyelikleri sonucunda, grup üyelerinin davranışlarını diğerlerinin istek ve beklentilerine göre değiştirdikleri görülür. Birey yanlış olduğunu bilse bile grubun davranışlarına uyma ve özdeşleşme tutumuna girmektedir. Birey grubun davranışlarına inandığı için uyma davranışı gösteriyorsa bu durum benimseme olarak adlandırılır (Eren, 2010). Bireyler arkadaş grupları içerisinde olumlu ve olumsuz sonuçlar doğuracak yaşantılar geçirebilirler. Arkadaşlık ilişkileri bireye çıkar sağlayacağı gibi zarar da verebilir. Grubun diğer üyeleri ile çatışma yaratan yaşantılar geçirilmesi mümkün olabilmektedir.

Tolan (1987), bireye çıkar sağlayan ya da çatışma yaratan arkadaşlık ilişkilerini "toplumsal sinerji" kavramı ile açıklamaya çalışmıştır. Ona göre grup, kendisini meydana getiren parçalardan daha farklı bir yapı oluşturur. Başka bir anlatımla; toplumsal bir bütün olan grubun sahip olduğu enerji, parçaların enerjilerinin toplamından daha büyük bir güç oluşturur. Bu güce toplumsal sinerji adı verilir (Tolan, 1987; 398). Grubun, üyeleri üzerinde etkili olmasının nedeni bu güçtür.

Akran-arkadaş grupları aracılığıyla gençler rol-modellerini seçerek ve onları taklit ederek bazı sosyal davranışları öğrenmektedirler (Burcu, 1998). Arkadaş gruplarında yer alan bireyler, içinde buldukları gruba farklı anlamlar yüklerler. Onlar için grupları değerlidir. Onları bir arada tutan özellikler ve nedenler bulunmaktadır. Burcu, Danacıoğlu ve Vazsony'a göre (2007) arkadaş grupları bireyler üzerinde güçlü bir motivasyon sağlayabilir. Sarı ve Cenkseven'e göre (2008) akran-arkadaş ilişkilerinin buldukları ortama yabancılaşmalarına ya da bağlılık duygusu yaşamalarına neden

olabilir. Örneğin okul yaşam kalitesinin yüksek olması öğrencilerin -akran-arkadaş gruplarının- uyum davranışlarını artırırken çatışma etkenlerini ortadan kaldırmaktadır. Akran-arkadaşlık gruplarında kendisini olumlu betimleyen bir öğrencinin yaşam kalitesinin de yükseldiği görülmüştür. Yörükoğlu (1998) arkadaşlık ilişkilerinden soyutlanan çocuk ya da gençlerin mutsuzluk yaşadıklarına dikkat çekmektedir. Akran-arkadaş gruplarında bulunan gençler birbirlerinin giyim kuşamlarını, davranışlarını benimserler. Bazen onlar gibi argo konuşurlar. Arkadaşlık grupları içinde bağlılığa ve dayanışmaya önem verirler. Arkadaşlarını kendisine sırdaş, dert ortağı seçerler. Zaman zaman arkadaşlarından ayrı düşünmenin ona zarar vereceği duygusunu yaşar. Benimsemese bile kendisi için aykırı olan bir duruma uyma davranışı gösterebilir. Özellikle evde anne ve babası ile çatışma sorunları yaşayan bir gencin arkadaş grupları içerisindeki konumunu sağlamlaştırma gayreti içinde olduğu görülebilir.

Arkadaşlar arasındaki baskı bireylerin farklı istenmeyen durumlar yaşamalarına yol açabilmektedir. Sigara kullanma, tehlikeli araç kullanma, cinsel ilişkiye girme gibi çatışma yaratan etkenlere dönüşebilir (Levitt vd.,1991, akt.Sargın ve Çetinkaya, 2010). Ebeveyn tutumları da arkadaşlık ilişkilerinin belirleyicisi olabilmektedir. Özellikle saldırganlık, antisosyal davranışlar ve suça yönelik davranışlar arkadaşlık ilişkileri sonucunda oluşmaktadır (Kindap, Sayıl ve Kumru, 2008). Akran grubunun aidiyet sağlaması, kişilik gelişimini olumlu etkilemesi ve grup tarafından kabulünün ergen için önemi düşünüldüğünde; akran grubunun saldırganlığı azaltan bir etkisi olması beklenirken akran grubuna sahip olmanın saldırgan davranışı artırdığı görülmüştür (Aksel ve Kaplan, 2013).

Akran ve arkadaşlar arasındaki ilişkiler bireylerin davranışlarının olumlaşmasına neden olabilmektedir (Oral ve Yurtal, 2008). Karadağ'a göre (2007) ise arkadaşlık desteği akranların başarılarının belirleyicisi de olabilmektedir. Öğrencilerin akran-arkadaşlarından destek aldıkları zaman daha başarılı oldukları görülmüştür. Kapıcı (2004) akran zorbalığına karşı arkadaşlara sahip olmanın önemi üzerinde durmuştur. Bu durum akran yardımcılığı olarak ifade edilmiştir. Sarı ve Tekbıyık (2012) akranların bireyleri olumlu davranışlar sergileme konusunda etkilerken olumsuz davranışlar sergilemede de etkileyebildiklerini vurgulamışlardır. Günaydın ve Yöndem'e göre (2007) özellikle yaşın ilerlemesi ile birlikte akran-arkadaş ilişkileri arkadaş gruplarına bağlanma ve benimseme ile artmaktadır. Yapılan farklı araştırmalarda akran-arkadaş destek algısının benlik algısını artırdığı (Çok ,1993), suçla ilişkili davranışların erkeklerde kızlardan daha fazla görüldüğü, arkadaş seçimi ile madde bağımlılığı ilişkisinin olduğu (Erdem, Eke, Ögel ve Taner (2006), akademik başarı ile akran grubu ilişkisinin bulunduğunu, öğrencilerin arkadaşlarıyla ilişkilerinin niteliğinin okula devamı etkilediği ve sonucunda akademik başarıyı daha da yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır (Ullah, 2009). Gençlik dönemlerinde arkadaşlık ilişkileri çoğu sosyal ve duygusal ihtiyaçları karşılarken aynı zamanda olumsuz etkileri de olabilmektedir (Bucley, Sheehan, Chapman, 2009). Arkadaşlar arasındaki özerklik desteği arkadaşların arkadaşlık ilişkilerinin kalitesine ve mutluluklarına yardımcı olmaktadır. Özerklik desteği olumlu psikolojik sonuçlar doğurmaktadır (Demir, Özdemir ve Marum, 2011).

D.Arkadaşlık ilişkilerinde süreklilik

Arkadaşlığın sürekliliğini sağlamada arkadaşlar arasındaki eylemler, davranışlar belirleyicidir. Bu davranışlar arkadaşlık ilişkilerinde rutinler içermektedir (Demir, Özdemir ve Marum, 2011). Oswald vd. (2004) arkadaşlığın devamı için dört boyut üzerinde durmaktadırlar. Bunlar: Açıklık, destekleme, etkileşim ve olumlu tutumdur (Demir, Özdemir ve Marum, 2011). Oswald ve Clark'a göre (2003) açıklık, arkadaşların karşılıklı olarak birbirleri ile olan anlamlı ilişkileri olarak tanımlanır. Bu boyut bir kişinin kendisinininkinden farklı bile olsa onların fikirlerini ve seçimlerini yargılamama ve yanlış anlamaları tamir etmeyi içerir. Destekleyicilik, ihtiyaç duyulduğunda arkadaşlarına duygusal destek sağlamayı içerir. Hem arkadaşlık ilişkilerinde arkadaşına destek olmayı hem de var olan ilişkiyi sürdürmeyi gerektirir. Arkadaşlar arası anlaşmazlık durumunda uzlaşmayı ya da geri adım atabilmeyi içermektedir. Olumluluk, arkadaşlar arasında ilişkilerde iyi bir yaşantı geçirildiğinde, hoş giden durumlar yaşandığında bu durumdan mutlu olmak ve arkadaşına bu durum için teşekkür etmektir. Etkileşim ise arkadaşlarla geçirilen zamanı artırmak ve daha çok zaman geçirmeyi teşvik etmek olarak ifade edilir. Birlikte zaman geçirmek, kutlamalar yapmaktır. Arkadaşlığın sürdürülmesi için bu davranışlar gereklidir. Arkadaşlık ilişkilerinin devamlılığı, ilişkilerin niteliği ve ilişkilerdeki memnuniyet ile alakalıdır (Demir, Özdemir ve Marum, 2011). Demir, Özdemir ve Marum'un (2011) araştırma sonuçlarına göre algılanan arkadaş özerkliğine ilişkin destek, arkadaşlık ilişkilerinin devamlılığını sağlar ve mutluluğuna katkıda bulunur. Arkadaşların birbirlerinin özerkliğine duydukları saygı, arkadaşlıklardan duyulan mutlulukla ilişkilidir. Psikolojik olarak iyi oluş da arkadaşlıkların devamlılığında önemli bir etkidir.

Farklı araştırmalara göre mutluluk arkadaşlık ilişkilerinin bir önceli olarak kabul edilmektedir (Demir, Özen, Doğan, Bilyk ve Tyrell, 2010). Zimmerman' a göre (2004) ebeveynlere bağlılık arkadaşlık niteliği ile ilişkilidir (Bolling, Barry, Kotchick ve Lowry, 2011). Yine rol karmaşıklığı ile işyeri arkadaşlığının azalması arasında anlamlı bir ilişki vardır (Chen, Mao ve Hsieh, 2012). Arkadaşlıkların sürdürülmesinde bu durumun arkadaşlıklar arasındaki ilişkilerde ilişkilerin açıklığı ile güçlendirilebileceği söylenebilir. Özellikle arkadaşlıklar arasında bilgi gizliliğinin olmaması açıklık davranışlarını güçlendirebilmektedir.

Bu çalışmada üniversite öğrencileri arasındaki arkadaşlık ilişkilerinde arkadaşlık gruplarına üyeliğin anlamı, nedenleri, çatışma yaratan etkenleri ve sürekliliği üzerinde durulmuştur. Üniversite ortamında öğrenciler arkadaş-akran gruplarına niçin girmek istiyorlar, ne gibi çatışma yaratan etkenlerle karşılaşıyorlar ve arkadaşlıkların sürekliliğini nasıl sağlıyorlar gibi sorulara yanıt arayan bu çalışma öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerini betimlemesi açısından önemlidir. Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencileri arasındaki arkadaşlık ilişkilerinde arkadaşlık gruplarına üyeliğin anlamı, nedenleri, çatışma yaratan etkenleri ve sürekliliğini betimlemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- Bir olgu olarak "arkadaşlık grupları" kavramını nasıl tanımlarsınız? Sizin için ne anlam ifade ediyor?
- Bir arkadaşlık grubunun içerisinde neden yer almak istersiniz?

- Arkadaşlık gruplarında yer alırken nelere dikkat edersiniz?
- Arkadaşlık gruplarınızda çatışma yaratan etkenler nelerdir?
- Arkadaşlık gruplarınızda grubun devamlılığını sağlayan etkenler nelerdir?

II.Yöntem

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin akran-arkadaş gruplarına üyelik olgusu anlamı, nedenleri, çatışma yaratan etkenler ve sürekliliğinin sağlanmasına ilişkin durumları öğrenci görüşlerine göre ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Olgubilim çalışmasında olgular; deneyimler, olaylar, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar şeklinde karşımıza çıkabilir (Sönmez ve Alacapınar, 2011; Yıldırım ve Şimşek, 2005).

A.Çalışma Grubu

Üniversite öğrencilerinin akran-arkadaş üyeliklerinin anlam, sorun ve sürekliliğine ilişkin yaşantılarını ve görüşlerini betimlemeyi amaçlayan bu çalışmada maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemesinde çeşitli durumlara taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Yıldırım ve Şimşek'in (2005) Patton'dan aktardığına göre (1987) maksimum gösteren bir örnekleme; örnekleme dahil her durumun kendine özgü boyutlarının ayrıntılı bir biçimde tanımlanması ve farklı özellikler gösteren durumlar arasında ortaya çıkabilecek temaların belirlenmesi amaçlanır. Çalışma grubundaki üniversite öğrencilerinin özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Üniversite Öğrencilerinin Özellikleri

	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim gördüğü bölüm
Öğrenci 1	Erkek	20	Matematik
Öğrenci 2	Erkek	19	Din Kül. Ah. Bil.
Öğrenci 3	Erkek	19	Matematik
Öğrenci 4	Erkek	20	Fen Bilgisi
Öğrenci 5	Erkek	20	Fen Bilgisi
Öğrenci 6	Kadın	20	Sosyal Bilgiler
Öğrenci 7	Erkek	19	PDR
Öğrenci 8	Kadın	18	PDR
Öğrenci 9	Kadın	19	Okul Öncesi
Öğrenci 10	Erkek	18	Okul Öncesi
Öğrenci 11	Kadın	20	Matematik
Öğrenci 12	Kadın	20	Matematik
Öğrenci 13	Kadın	21	Resim
Öğrenci 14	Erkek	20	Din Kül. Ah.Bil.
Öğrenci 15	Kadın	19	Türkçe
Öğrenci 16	Erkek	18	Sosyal Bilgiler
Öğrenci 17	Erkek	19	Sosyal Bilgiler
Öğrenci 18	Kadın	18	Fen Bilgisi
Öğrenci 19	Erkek	22	Sınıf
Öğrenci 20	Kadın	22	Türkçe

Çalışma grubundaki öğrencilerin demografik özelliklerine bakıldığında; 11 erkek dokuz kadın katılımcının yer aldığı görülmektedir. Katılımcıların branşlara göre dağılımı dört matematik, üç fen bilgisi, üç sosyal bilgiler, iki din kültürü ve ahlak bilgisi, iki Türkçe, iki psikolojik danışma ve rehberlik, iki okul öncesi, bir resim, bir sınıf öğretmeni öğretmen olmak üzere toplam 20 öğrencidir.

B. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada üniversite öğrencilerinin akran arkadaş gruplarına üyeliklerine ilişkin görüşlerini betimlemek için yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan yararlanılmıştır. Sorular nitel araştırmalar konusunda uzman bir öğretim üyesi tarafından incelenmiş ve aynı zamanda bir Türkçe öğretmeni tarafından gözden geçirilmiştir. Böylece sorular araştırmanın konusuna uygun bir şekilde açık ve anlaşılır hale getirilmiştir. Verilerin toplanması sürecinde görüşmecilere beş soru yöneltilmiştir. Bunlar: *i.* Bir olgu olarak “arkadaşlık grupları” kavramını nasıl tanımlarsınız? Sizin için ne anlam ifade ediyor? *ii.* Bir arkadaşlık grubunun içerisinde neden yer almak istersiniz? *iii.* Arkadaşlık gruplarında yer alırken nelere dikkat edersiniz? *iv.* Arkadaşlık gruplarınızda çatışma yaratan etkenler nelerdir? *v.* Arkadaşlık gruplarınızda grubun devamlılığını sağlayan etkenler nelerdir? şeklinde ifade edilmiştir. Araştırmaya ilişkin görüşler Ekim - Kasım 2013 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmelerde katılımcıların isteğine bağlı olarak ses kayıt cihazı kullanılarak ve yazılı not alma tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. Yirmi öğrenci ile yapılan görüşmeler 15-30 dakika arasında sürmüştür.

C. Verilerin Analizi

Görüşmelerden elde edilen veriler ham veri olarak Microsoft Word yazı işleme programıyla metne dönüştürülmüştür. Görüşme verilerinin yorumlanması sürecinde, içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve temalar çerçevesinde öznel etkenlerden kurtularak bir araya getirmek ve yorumlamaktır (Bilgin, 2006; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu amaçla analiz dört aşamada gerçekleştirilmektedir: *i.* verilerin kodlanması, *ii.* temaların bulunması, *iii.* kodların ve temaların düzenlenmesi, *iv.* bulguların tanımlanması ve yorumlanması. Öncelikli olarak verilerin incelenmesi ile veriler kodlanmış ve benzer kodlar bir tema altında toplanması sağlanmıştır. Kodlar ve temalar tablolar şeklinde ifade edilerek araştırmacının sonuçlara ilişkin yorumlarına yer verilmiştir. Nitel veriler sayısallaştırılarak yorumların daha anlamlı ve anlaşılır olması sağlanmıştır.

D. Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek; 2005). Araştırmanın geçerliğini artırmak için görüşme dökümanları görüşmecilerle paylaşarak eklemek ya da çıkarmak istedikleri bölümler üzerinde yeniden çalışılmıştır. Farklı görüşmecilerden elde edilen veriler karşılaştırılarak, yeni sondalar üzerinde durulmuştur. Geçerliği artırmak için özellikle farklı özelliklere sahip görüşmecilerin seçilmesine dikkat edilmiştir. Bulgular araştırmanın kuramsal çerçevesinde yer alan arkadaş-akran gruplarının anlamı, nedenleri, çatışma yaratan

etkenleri ve sürekliliği ile ilgili sorular temelinde kavramsal temelle ilgili olarak analiz edilmiştir. Bulguların sunulması kuramsal temele paralel olarak aktarılmış ve yorumlanmıştır.

Nitel araştırmalarda araştırmacılar gözlemin doğruluğuna bakarak güvenilirliği sağlamaktadırlar. Nitel çalışmalarda ses ve görüntü kayıtlarının tutulması, resimlerin çekilmesi, katılımcılardan alıntılarının yapılması ve alıntılarının ekleme yapılmadan olduğu gibi verilmesi güvenilirliği artırmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün ve Demirel 2012). Bu çalışmada güvenirliliğin artırılmasını sağlayan teyit incelemesi için görüşme formları saklanmaktadır. Yine güvenirliliği artırmak için görüşme kayıtları tüm görüşmecilere aynı şekilde soruların sorulması ve verilerin toplanması yoluyla tutulmuştur. Verilere içerik analizi yapılırken kodlayıcı güvenirliliği için iki ayrı kodlayıcının kod ve kavramlaştırmaları karşılaştırılmıştır. Güvenirliliği artıran bir başka etken olarak ise araştırmaya katılan kişilerin kişisel özellikleri ayrıntılı olarak betimlenmiştir (bkz. Tablo 1). Görüşmeler yapılırken katılımcıların kendilerini rahat hissedebilecekleri görüşmenin bölünmeyeceği bir ortamın seçilmesine özen gösterilmiştir. Çalışmanın yöntem başlığı altında araştırmada verilerin nasıl toplandığı ve analiz birimi ayrıntılı olarak tanımlanarak güvenilirlik artırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca doğrudan alıntılara yer verilmiş araştırma iki araştırmacı tarafından yapılarak analizler ve sonuçlar ve yorumlar karşılıklı teyit edilmiştir.

III.Bulgular

Bu bölümde olgu olarak akran-arkadaşlık gruplarının anlamı, akran-arkadaşlık gruplarına üyelik nedenleri, akran-arkadaşlık gruplarına girişte dikkat edilen kriterler, çatışma yaratan etkenler ve akran-arkadaşlık gruplarının sürekliliği başlıklarında öğrencilerin görüşleri temalar ve kategorilere ayrılarak betimlenmiştir. Kategorilere ilişkin frekanslarla birlikte görüşmecilerin kodları da aynı hane içerisinde tanımlanmıştır.

A. Olgu olarak akran-arkadaşlık gruplarının anlamı

Bu başlık altında arkadaşlık gruplarının anlamına ilişkin temalar, kategoriler ve kategorilere ilişkin frekanslara yer verilmiştir.

Tablo 2: Akran-arkadaşlık gruplarının anlamına ilişkin görüşler

Tema	Kategori	f	Katılımcı kodları
Akran-arkadaşlık gruplarının anlamı	Birlikte paylaşılan ortam	6	Ö2, Ö6, Ö7, Ö11, Ö12, Ö18
	Ortak ilgileri olan insan topluluğu	4	Ö3, Ö6, Ö8, Ö13
	Amaç birliği	4	Ö2, Ö7, Ö8, Ö13
	Eğlenmek	3	Ö1, Ö7, Ö11
	Uyum	3	Ö8, Ö18, Ö20
	İnsan topluluğu	2	Ö1, Ö6
	Aynı kafa yapısına sahip insanlar	2	Ö5, Ö18
	Kardeşlik	2	Ö10, Ö17
	Fedakarlık	2	Ö1, Ö19
	Resmi olmayan ilişkiler	2	Ö6, Ö7
	Birlikte ağlamak	2	Ö1, Ö7

Tablo 2’de akran arkadaşlık gruplarının anlamına ilişkin görüşlerde en yüksek frekansı öncelikli olarak, *birlikte paylaşılan ortam* ($f=6$), *ortak ilgileri olan insan topluluğu* ($f=4$), ve *amaç birliği* ($f=4$) kategorilerinin aldığı görülmektedir. Öğrenciler aynı ortamı paylaşmayı sosyal bir gereklilik olarak gördükleri düşünülebilir. Bazı öğrenciler akran-arkadaş gruplarına ilişkin görüşlerini şöyle açıklamışlardır:

Arkadaşlık grupları iyi ya da kötü olan her şeyin birlikte yaşandığı, birlikte olduğu, paylaşıldığı ortamlardır. Arkadaşlık gruplarında biriktelik bütünlük vardır.(Ö11)

İnsanın kendisini rahat hissettiği, sevincini üzüntüsünü paylaştığı kişilerdir. İnsana iyi alışkanlıklar kazandırdığı gibi zarar veren etkileri de olur.(Ö8)

Arkadaşlık kendi başına çok derin bir anlam içerir. Arkadaşlık grupları aynı kafadan birkaç insanın hayata karşı bakış açılarında ortak bir fikir bularak bu fikir altında birleşmesidir.(Ö18)

B. Akran-arkadaşlık gruplarına üyelik nedenler

Bu başlık altında arkadaşlık gruplarına üyelik nedenlerine ilişkin temalar, kategoriler ve kategorilere ilişkin frekanslara yer verilmiştir.

Tablo 3: Akran-arkadaşlık gruplarına üyelik nedenlerine ilişkin görüşler

Tema	Kategori	f	Katılımcı kodları
Akran-arkadaşlık gruplarına üyelik nedenleri	Paylaşmak	10	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö11 Ö12, Ö18, Ö20
	Yalnızlıktan kaçmak	5	Ö2, Ö6, Ö7, Ö10, Ö13
	Güzel vakit geçirmek	4	Ö1, Ö5, Ö12, Ö20
	Bir gruba ait olma	2	Ö5, Ö13
	Yarar	2	Ö8, Ö13
	Tanışmak	1	Ö5
	Can sıkıntısından kurtulmak	1	Ö5
	Sevme-sevilme ihtiyacı	1	Ö15
Kendimizi geliştirmek	1	Ö2	

Akran-arkadaşlık gruplarına üyelik nedenlerine ilişkin öğrenci görüşlerinde birinci sırada *paylaşmak* ($f=10$) kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Diğer önemli iki neden ise *yalnızlıktan kaçma* ve *güzel vakit geçirme* kategorilerinin olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin akran-arkadaşlık ilişkilerinin toplumsal bir gereksinim olarak algılandığını göstermektedir. Bazı öğrenciler görüşlerini şöyle açıklamışlardır:

Bu dünyada yalnızlık sadece Allah’a aittir. Onun için bizim de arkadaşlara ihtiyacımız vardır. Sevmek ve sevilme temel ihtiyacımızdır. (Ö15)

Kendimi fikirlerimi, görüşlerimi daha iyi ifade edebileceğim bir ortamsa o grupta yer almak isterim.(Ö18)

Güzel vakit geçirmek, hoş sohbetlere katılmak ve güzel duygular paylaşmak için birbirimizi tanıyıp yetiştirmek için yer almak isterim. (Ö20)

C. Akran-arkadaşlık gruplarında girişte dikkat edilen kriterler

Bu başlık altında arkadaşlık gruplarının girişte dikkat edilen kriterlere ilişkin temalar, kategoriler ve kategorilere ilişkin frekanslara yer verilmiştir.

Tablo 4: Akran-arkadaşlık gruplarına girişte dikkat edilen kriterlere ilişkin görüşler

Tema	Kategori	f	Katılımcı kodları
Akran-arkadaşlık gruplarında girişte dikkat edilen kriterler	Dürüstlük	5	Ö5, Ö6, Ö7, Ö11, Ö16
	Saygı	5	Ö2, Ö7, Ö12, Ö16, Ö19
	Yardımlaşma	5	Ö2, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9
	Güven	4	Ö2, Ö5, Ö7, Ö13
	Kafa dengi olması	3	Ö1, Ö2, Ö13
	Bencil olmama	3	Ö3, Ö6, Ö7
	Çatışmayacak kişiler	3	Ö1, Ö2, Ö4
	Değer görmek	2	Ö2, Ö4
	Önemsenmek	2	Ö2, Ö13
	Sır tutma	1	Ö7
Kibirli olmayan	1	Ö5	

Öğrencilerin akran-arkadaşlık gruplarına girişte dikkat ettikleri kriterlerden ilk sırada dürüstlük ($f=5$) yer almaktadır. Bu görüşü sırasıyla *saygı* ($f=5$) ve *yardımlaşma* ($f=5$) izlemektedir. Dürüstlük, saygı ve yardımlaşma öğrenciler için önemli özellikler olarak kabul edilmektedir. Öğrenciler kendilerini güvende hissedecekleri ortamları ve ilişkileri önemsediklerini göstermişlerdir. Bu görüşlerini bazı öğrenciler şöyle ifade etmişlerdir:

Öncelikli olarak samimi, dürüst ve güvenilir olması gerekmektedir. Karşılığı olarak hatta karşılıksız olarak yaptığım fedakarlığı onlardan beklerim.(Ö10)

Öncelikle uyumlu olup olmadığına bakarım. Zararlı alışkanlığı olup olmadığına dikkat ederim. Tabii ki bana katacakları ve benden alacakları da benim için önemlidir.(Ö9)

Birbirimizin görüşlerine saygı duyarak birbirimize destek olacağımız bir durum olmalı, en önemlisi de arkadaşlar için güvenin oluşmasıdır.(Ö4)

D. Akran-arkadaşlık gruplarında çatışma yaratan etkenler

Bu başlık altında arkadaşlık gruplarında çatışma yaratan etkenlere ilişkin temalar, kategoriler ve kategorilere ilişkin frekanslara yer verilmiştir.

Tablo 5: Akran-arkadaşlık gruplarında çatışma yaratan etkenlere ilişkin görüşler

Tema	Kategori	f	Katılımcı kodları
Akran-arkadaşlık gruplarında çatışma yaratan etkenler	Çıkar ilişkileri	7	Ö2, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö15, Ö16
	Yalancılık	7	Ö5, Ö8, Ö9, Ö13, Ö15, Ö16, Ö19
	Saygısızlık	5	Ö1, Ö2, Ö11, Ö12, Ö20
	Fikir uyuşmazlığı	4	Ö1, Ö2, Ö18, Ö20
	Güvensizlik	2	Ö8, Ö10
	Gizlilik	2	Ö7, Ö15
	Hoşgörüsüzlük	2	Ö2, Ö20
	İki yüzlülük	2	Ö5, Ö13

	Dedikodu	1	Ö13
	Kıskançlık	1	Ö13
	Arkadan konuşma	1	Ö19

Akran-arkadaş gruplarında en çok çatışma yaratan etmenler *çıkar ilişkileri* ($f=7$) ve *yalancılık* ($f=7$) olarak yer almaktadır. Saygısızlık ve fikir uyuşmazlığı da diğer önemli nedenler olarak sıralanmaktadır. Kategorilere bir bütün olarak bakıldığında *yalancılığın* önemli bir çatışma nedeni olarak görülmesi diğer kategorilerden farklı olarak daha ağır bir çatışma nedeni olarak kabul edilebilir. Bazı öğrenci görüşlerine göre çatışma yaratan etkenler şöyle açıklanmıştır:

Birbirine karşı yalan söyleme. Birbirlerini kandırma. Kendilerine ve karşıdakilere saygı duymama, sürekli sorun yaratma.....bana saygı duyulmaması durumlarında gruptan ayrılırım. (Ö19)

Arkadaşlık gruplarında çatışmalar genellikle bencillik duygusunun ağır basmasından kaynaklanmaktadır. Kişi arkadaşlık ilişkisini çıkarları doğrultusunda kullanıyorsa, fedakarlık yapacağı zaman hep bir bahanesi varsa bu arkadaşlık bir süre sonra bozuluyor. (Ö3)

Bir grubun bana uygun olmadığını düşünürsem [gruptan] ayrılırım. Ya da gerçekten arkadaşları olduğum için değil de çıkarları için yanımdalarsa bir daha muhatap olarak karşıma almam.(Ö1)

E. Akran-arkadaşlık gruplarının sürekliliği

Bu başlık altında arkadaşlık gruplarının sürekliliğine ilişkin temalar, kategoriler ve kategorilere ilişkin frekanslara yer verilmiştir.

Tablo 6: Akran-arkadaşlık gruplarının sürekliliğine ilişkin görüşler

Tema	Kategori	f	Katılımcı kodları
Akran-arkadaşlık gruplarının sürekliliği	Saygı	9	Ö1, Ö7, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö15, Ö16, Ö17
	Güven	8	Ö5, Ö7, Ö8, Ö10, Ö13, Ö15, Ö20
	Özverili olmak	5	Ö3, Ö7, Ö12, Ö17, Ö20
	Hoşgörü	5	Ö5, Ö12, Ö13, Ö17, Ö20
	Ortak karar	3	Ö2, Ö13, Ö18
	Dayanışma	2	Ö10, Ö11
	Fedakarlık	1	Ö14
	Bağlılık	1	Ö15
Sorumluluk	1	Ö2	

Akran-arkadaş gruplarının sürekliliğinin sağlayan durumlara ilişkin görüşlerden en yüksek frekansı *saygı*($f=9$) kategorisinin aldığı görülmektedir. Bu kavramı sırasıyla güven ($f=8$), özverili olmak ($f=5$) ve hoşgörü ($f=5$) kavramları izlemektedir. Grupların sürekliliğine ilişkin bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

Sadece arkadaşlık değil tüm ilişkilerin sürekliliğini sağlayan en başta saygıdır. Kendine ve başkalarına saygı duyma ve oldukları gibi kabul etmedir. Aynı zamanda herkes birbirine açık olmalıdır. Maskelerle hareket etmek yerine kendini olduğun gibi yansıtmalısın. (Ö1).

Arkadaşlık gruplarında grubun devamlılığını üyelerin arasındaki iletişimin devam etmesi sağlar. Gruptaki üyeler ne kadar özveri gösterirse grup o kadar sağlam olur. (Ö3)

IV. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Akran arkadaşlık gruplarının anlamına ilişkin görüşlerde en yüksek frekansı öncelikli olarak, *birlikte paylaşılan ortam* ($f=6$), *ortak ilgileri olan insan topluluğu* ($f=4$), ve *amaç birliği* ($f=4$) kategorilerinin aldığı görülmüştür. Demir, Özen, Doğan, Bilyk, ve Tyrell'a göre (2010) arkadaşlık temel bir gereksinimi yerine getirme ve bireysel mutlulukta önemli bir rol oynar. Bir arkadaşın alınan destek onun bireysel iyi oluşunu destekler. Bu araştırma sonuçlarında da arkadaşlık *birlikte paylaşılan ortam*, *ortak ilgi ve amaç birliği* algısına işaret etmektedir. Bu özellikler öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinde aradıkları anlamı ifade etmektedir. Buckley, Chapman ve Sheehan'a göre (2010) gençler arkadaşlarından aldıkları destekle özsaygılarını ve yeterliklerini düzenleyebilirler. Arkadaşlıklar aracılığıyla gençler sosyal ve duygusal olarak karşılıklı gereksinimlerini karşılayabilirler. Vance, vd.'ne göre (2002) de, arkadaşlar arasındaki pozitif davranışlar gençlerin risk alma davranışlarını azalttığı görülmüştür (Buckley, Chapman ve Sheehan, 2010). Bu çalışma sonucunda öğrenciler, arkadaşlık ilişkilerini paylaşım, amaç birliği ve ilgiler çerçevesinde değerlendirerek aslında karşılıklı gereksinimlerinin karşılandığı bir ilişkiye dikkat çekmektedirler. Toplumsal bir varlık olarak insanın sosyal gereksinimlerinden birisi olarak arkadaşlık her çağ döneminde önemli bir gereksinim olarak kabul edilebilir.

Akran-arkadaşlık gruplarına üyelik nedenlerine ilişkin öğrenci görüşlerinde birinci sırada *paylaşmak* ($f=10$) kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Diğer önemli iki neden ise *yalnızlıktan kaçma* ve *güzel vakit geçirmedir*. Demir, Baran ve Ulusoy'a göre (2005: 104) arkadaş-akran grubunun grup içerisindeki genci anlaması çok önemlidir. Arkadaşları tarafından anlaşılma, genç için bir güven, kendi dünyasını anlama ve yorumlama için bir kaynak olduğundan boş zamanlarının çoğunu genç arkadaşlarıyla geçirmekten mutlu olmaktadır. Bu araştırma sonuçlarında da akran-arkadaş ilişkilerinde *paylaşmak* ve *yalnızlıktan kaçmak* gibi iki önemli davranışın öncellenmesi öğrencilerin arkadaşlık grupları içerisinde yer alma nedenleri olarak benzerlik içermektedir. Öğrenciler arkadaşlık gruplarını kendilerini anlamak ve yalnızlıklarını gidermek için önemli bir araç olarak görmektedirler. Boling, Barry, Kotchick ve Lowry (2011) pozitif arkadaşlık ilişkilerini gençlerin aileleri ile olan bağlılıklarını artıran bir unsur olarak kabul etmektedirler. Demir, Özdemir ve Marum (2011) arkadaşlar arasında algılanan özerklik desteği mutluluk ile sonuçlanmasına neden olduğuna işaret etmişlerdir. Bagwell ve Schmidt (2011) ise gençlerin akademik ve sosyal gelişmelerinde arkadaşlıkların önemli bir payı olduğunu vurgulamaktadırlar (Carter, Asmus ve Moss, 2013). Öğrenciler özellikle kimliklerini güçlendirmede arkadaşlık ilişkilerinin sağladığı imkanlardan yararlanmaktadırlar. Arkadaşlık ortamlarında yaşanan paylaşımlar, öğrencileri yeni arkadaşlıklara yönelterek hem yalnızlıklarını gidermekte hem de benlik algılarını güçlendirebilmektedirler.

Öğrencilerin akran-arkadaşlık gruplarına girişte dikkat ettikleri kriterlerden ilk sırada *dürüstlük* ($f=5$) yer almaktadır. Bu görüşü sırasıyla *saygı* ($f=5$) ve *yardımlaşma*

($f=5$) izlemektedir. Dürüstlük, saygı ve yardımlaşma öğrenciler için önemli özellikler olarak kabul edilmektedir. Gündoğdu'nun (2003) çalışmasında da *dürüstlük* ve *iyi olma* arkadaş seçiminde en önemli iki özellik olarak bulunmuştur. Akın ve Ceyhan'a göre (2005) arkadaşlardan algılanan sosyal destek düzeyinin yüksekliği öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Bu araştırma sonucunda ulaşılan arkadaşlık ilişkilerinde kriter olarak kabul edilen *saygı* ve *yardımlaşmanın* da öğrencilerin benlik algılarını olumlu yönde etkilediği ifade edilebilir.

Akran-arkadaş gruplarında en çok çatışma yaratan etmenler *çıkar ilişkileri* ($f=7$) ve *yalancılık* ($f=7$) olarak yer almaktadır. Saygısızlık ve fikir uyuşmazlığı da diğer önemli nedenler olarak sıralanmaktadır. Kategorilere bir bütün olarak bakıldığında *yalancılık* önemli bir çatışma nedeni olarak görülmektedir. Büyüksahin-Çevik ve Atıcı'nın (2008) araştırma sonuçlarına göre de; "farklı dünya görüşüne sahip olma", "arkadaşlık yapılan kişilerle ilgili farklı düşüncelere sahip olma" belirgin olarak öne çıkmaktadır. Bunlarla birlikte "kız-erkek arkadaşlığı konusunda farklı düşüncelerde olma", "karşı cinsle arkadaşlık etmeye müdahale etme" ve "farklı giyim tarzlarına sahip olma" da anlaşmazlık yaşanan konular arasındadır. Balkıs, Duru ve Buluş'a göre (2005) arkadaş grubunun şiddete verdiği değer ile şiddete yönelme arasında pozitif ilişki olduğunu gösteren sonuçlara ulaşmışlardır. Thomas ve Sandra'ya göre (2004) kendilerini arkadaşlarına yakın hisseden ve okullarına karşı aitlik duygusu yaşayan öğrenciler daha az riskli davranışlara yönelmektedirler (Balkıs, Duru ve Buluş, 2005). Bu sonuçlar akran ve arkadaşlık ilişkilerinin olumlu sonuçlarının yanı sıra olumsuz sonuçlarının da olduğunu göstermektedir.

Akran-arkadaş gruplarının sürekliliğini sağlayan durumlara ilişkin görüşlerden en yüksek frekansı *saygı* ($f=9$) kategorisinin aldığı görülmektedir. Bu kavramı sırasıyla güven ($f=8$), özverili olmak ($f=5$) ve hoşgörü ($f=5$) kavramları izlemektedir. Burcu, Danacioğlu ve Vazsonyi'a göre (2007: 41) arkadaş grubuyla etkileşim içinde olmak, arkadaşlık ilişkilerini geliştirmek ve sürdürmek, grubun norm ve değerlere uygun davranmak gençler için önemlidir. Gençler için arkadaşlık grupları onların sosyal varlık alanlarıdır. Bu araştırma sonuçlarında üniversite öğrencilerinin de *saygı*, *güven* ve *hoşgörü* ortamında varlıklarını ifade edebildikleri görülmektedir. Günaydın ve Yöndem'in (2007) araştırmasında kızların erkeklere göre arkadaşlık gruplarına daha fazla bağlandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Cinsiyet değişkeni arkadaşlık ilişkilerinin sürekliliğinde önemli bir değişken olarak görülmektedir. Demir, Özdemir, ve Marum'un (2011) çalışmasında da özerklik desteği ile arkadaşlıkların devam etmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bu araştırma sonuçlarına göre şu önerilere yer verilebilir: Akran-arkadaşlık ilişkilerinin güçlendirilmesi için üniversite kapsamında sosyal kulüp çalışmaları maddi ve manevi olarak desteklenmelidir.

Kaynaklar

Aksel, E.S. ve Kaplan, B. (2013). "Ergenlerde Bağlanma ve Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Nesne Journal of Psychology (Nesne Psikoloji Dergisi)*, 1, 20-49, www.ceeol.com.

- Balkıs, M., Duru, E. ve Buluş, M. (2005). “Şiddete Yönelik Tutumların Özyeterlik, Medya, Şiddete Yönelik İnanç, Arkadaş Grubu ve Okula Bağlılık Duygusu İle İlişkisi”. *Ege Eğitim Dergisi*, 6 (4), 81-97.
- Bolling, M.W., Barry,C.M., Kotchick, B.A., & Lowry, J. (2011). “Relations Among Early Adolescents’ Parent- Adolescent Attachment, Perceived Social Competence, and Friendship Quality”. *Psychological Reports*, 109 (3), 819-841.
- Bottomore,T, B. (2000). *Toplumbilim*. İstanbul: Der.
- Buckley, L., Sheehan, M. & Chapman, R. (2009). “Adolescent Protective Behaviour To Reduce Drug and Alcohol Use, Alcohol-Related Harm and Interpersonal Violence”. *Journal of Drug Education*, 39, 289-301.
- Bucley, L., Chapman, R., Sheehan, M. (2009). “Protective Behaviour in Adolescent Friendships: The Influence of Attitudes Towards the Consequences, Friendship Norms and Perceived Control”. *Journal of Youth Studies*, 13 (6), 661-679.
- Burcu, E. (1998). “Gençlik Teorilerinin Sınıflandırılmasına İlişkin Bir Çalışma”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*. 1 (1-2), 105-136.
- Burcu, E., Danacıoğlu, N. ve Vazsonyi, A.T. (2007). “Arkadaş Grubuna Sahip Olmaya Verilen Önemin Gençlerin Vandalizmi Üzerindeki Etkisi”. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 24 (2), 23-44.
- Büyükaşahin Çevik, G. ve Atıcı, M. (2008). “Lise 3.Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlık İlişkilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, (2), 35–50.
- Carter,E.W., Asmus, J. ve Moss, C.K. (2013). “Supporting Relationships Among Youth With and Without Developmental Disabilities”. *The Prevention Researcher*, 20 (2), 14-17.
- Chen, C. Mao, H. ve Hsieh, A. (2012). “Role Ambiguity, Employee Gender, and Workplace Friendship”. *Psychological Reports*, 110 (3), 719-730.
- Cooley, C. (1982). *Social Organization*, New York, Schocken Books, Inc.
- Çok, F. (1993). Gençlikte Arkadaşlık İlişkileri. *Eğitim ve Bilim*, 17 (89), 27-35.
- Demir, M., Özdemir, M. ve Marum, K.P. (2011). “Perceived Autonomy Support, Friendship Maintenance, and Happiness”. *The Journal of Psychology*, 145 (6), 537–571.
- Demir, N.Ö., Baran, A.G., Ulusoy, D. (2005). “Türkiye’de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları ile İlişkileri ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örneği”. *Bilgi*, 32, 83-108.
- Demir, M., Özen, A., Doğan, A., Bilyk, N.A. ve Tyrell,F.A. (2010). “I Matter to my friend, therefore I am happy: Friendship, mattering, and happiness”. *J Happiness Stud.*, 12, 983–1005.
- Doğan. İsmail. (1996). *Sosyoloji, Kavramlar Ve Sorunlar*. İstanbul: Sistem.
- Erdem,G., Eke, C.Y., Ögel, K. ve Taner, S. (2006). “Lise Öğrencilerinde Arkadaş Özellikleri ve Madde Kullanımı”. *Bağımlılık Dergisi*, 7, 111-116.
- Eren, E. (2010). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. (12.baskı), İstanbul: Beta.

- French, D.C., Vidada, S. & Victor, A. (2005). "Friendships of Indonesian and United States Youth". *International Journal of Behavioral Development*, 29 (4), 304-313.
- Fichter, Joseph, (2011). *Sosyoloji Nedir*. Ankara:Anı.
- Günaydın, B. ve Yöndem, Z.D. (2007). "Ergenlerin Akran Bağlılığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi". *AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 141-153.
- Haldun, İbn. (1988). *Mukaddime*. İstanbul: MEB.
- Hepler, J.B. (1997). "Social Development of Children: The Role of Peers". *Social Work in Education*, 19 (4), 242-256.
- Kapıcı, E, G. (2004). "İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Türünün ve Sıklığının Depresyon, Kaygı ve Benlik Saygısıyla İlişkisi". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (1), 1-13.
- Karadağ, İ. (2007). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının sosyal destek kaynakları açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kındap, Y., Sayıl, M. ve Kumru, S. (2008). "Anneden Algılanan Kontrolün Niteliği ile Ergenin Psikososyal Uyum ve Arkadaşlıkları Arasındaki İlişkiler: Benlik Değerinin Aracı Rolü". *Türk Psikoloji Dergisi*, 23 (61), 92-107.
- Oral, V. ve Yurtal, F. (2008). "İlköğretim 5.Sınıf Düzeyinde Arkadaşlığın Sosyometrik Statü ve Akademik Başarı Açısından İncelenmesi". *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 281-294.
- Özkalp, Enver. (1996). *Sosyolojiye giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Sarı, M. (2012). "Empatik Sınıf Atmosferi ve Arkadaşlara Bağlılık Düzeyinin Lise Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesine Etkisi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18 (2), 95-119.
- Sarı, S.V. ve Tekbıyık, A. (2012). "Arkadaş Baskısını Belirleme Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerliliği Ve Güvenirliği". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31 (2), 295-318.
- Sargın, N. ve Çetinkaya, B. (2010). "Akran Baskısını Azaltmada Grupla Psikolojik Danışmanın Etkililiği". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 185-192.
- Sarı, M., Cenkseven, F., (2008). "İlköğretim Öğrencilerinde Okul Yaşam Kalitesi ve Benlik Kavramı". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5 (2), 1-16. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>
- Smith, D. C., & Sandhu, D. S. (2004). "Toward a Positive on Violence Prevention in Schools: Building Connections". *Journal of Counseling and Development*, 82 (3), 287-293.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F.G. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Spencer, S.V. ve Bowker, J. C. (2013). "Similarity Between Friends in Social Information Processing and Associations with Positive Friendship Quality and Conflict". *Merrill-Palmer Quarterly*, 59 (1), 106-131.
- Tezcan, Mahmut. (2010). *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Anı.

- Tolan, Barlas, (1987). *Toplum Bilimlerine Giriş*, Ankara: Kalite.
- Ullah, H. (2009). “Öğrencilerin Akademik Başarışı ve Bunun Öğrencinin Öđrenmeye Katılımı, Fakülte ve Arkadaş İlişkileriyle Bağlantısı”. (Çev. Hasan DAM). *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9 (4), 179-195.
- Uzbaş, A. ve Siyez, D.M. (2011). “Akranları Tarafından Kabul Gören ve Görmeyen İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Oysal Akran İlişkilerine Yönelik Algularının İncelenmesi”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (1), 43-70.
- Yıldırım, A. Ve şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Genişletilmiş 5.baskı), Ankara: Seçkin.
- Yörüköđlü, A. (1992). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür.